

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Αρχαίο Ελληνικό Δράμα: Ευριπίδης (Φροντιστήριο)

Ενότητα: 4. Γραμματικός και συντακτικός σχολιασμός στίχων 148- 203

Καράμπελας Σωτήριος

Τμήμα Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας	4
3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 148-203	6
4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων όρων	6
5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία.....	8
6. Σύνομες ερμηνευτικές ερωτήσεις	9
7. Ενδεικτική βιβλιογραφία	10

1. Σκοποί ενότητας

Κατανόηση των γραμματικών και συντακτικών ιδιοτεροτήτων των στίχων 148-203 της *Μήδειας*, καθώς και βασικών σημείων για την πραγματολογική ερμηνεία του κειμένου.

2. Περιεχόμενα ενότητας

Η ενότητα περιλαμβάνει γραμματικούς και συντακτικούς χαρακτηρισμούς συγκεκριμένων λέξεων ή φράσεων των στίχων 148-203, καθώς και σύντομες ερωταπαντήσεις με σκοπό την κατανόησή τους.

3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 148-203

Χο.

ἄϊες· ὦ Ζεῦ καὶ Γᾶ καὶ φῶς· [στροφή

ἄχᾶν οἶαν ἄ δύστανος (150)

μέλπει νύμφα;

— τίς σοί ποτε τᾶς ἀπλάτου

κοίτας ἔρος, ὦ ματαία;

σπεύσεις θανάτου τελευτάν·

μηδὲν τόδε λίσσου.

— εἰ δὲ σὸς πόσις

καινὰ λέχη σεβίζει,

κείνω τόδε μὴ χαράσσου·

— Ζεὺς σοι τάδε συνδικήσει. μὴ λίαν

τάκου δυρομένα σὸν εὐνάταν.

Μη. ὦ μεγάλα Θέμι καὶ πότνι· Ἄρτεμι (160)

λεύσσεθ' ἄ πάσχω, μεγάλοις ὄρκοις

ἐνδησαμένα τὸν κατάρaton

πόσιν; ὄν ποτ' ἐγὼ νύμφαν τ' ἐσίδοιμ'

αὐτοῖς μελάθροις διακναιομένους,

οἷ' ἐμὲ πρόσθεν τολμῶσ' ἀδικεῖν. (165)

ὦ πάτερ, ὦ πόλις, ὦν ἀπενάσθην

αἰσχρῶς τὸν ἐμὸν κτείνασα κάσιν.

Τρ. κλύεθ' οἷα λέγει κάπιβοᾶται

Θέμιν εὐκταίαν Ζήνᾶ θ', ὃς ὄρκων

θνητοῖς ταμίας νενόμισται; (170)

οὐκ ἔστιν ὅπως ἐν τινι μικρῷ

δέσποινα χόλον καταπαύσει.

Χο. πῶς ἂν ἐς ὄψιν τὰν ἀμετέραν

[ἀντιστροφή

ἔλθοι μύθων τ' αὐδαθέντων

δέξαιτ' ὀμφάν; (175)

— εἴ πως βαρύθυμον ὄργαν

καὶ λῆμα φρενῶν μεθείη,

μήτοι τό γ' ἐμὸν πρόθυμον

φίλοισιν ἀπέστω.

— ἀλλὰ βᾶσά νιν (180)

δεῦρο πόρευσον οἴκων

ἔξω· φίλα καὶ τάδ' αὔδα.

— σπεύσασά τι πρὶν κακῶσαι τοὺς εἴσω·

πένθος γὰρ μεγάλως τόδ' ὀρμᾶται.

Τρ. δράσω τάδ'· ἀτὰρ φόβος εἰ πείσω

δέσποιναν ἐμήν· (185)

μόχθου δὲ χάριν τήνδ' ἐπιδώσω.

καίτοι τοκάδος δέργμα λεαίνης

ἀποταυροῦται δμωσίν, ὅταν τις

μῦθον προφέρων πέλας ὀρμηθῆ.

σκαίους δὲ **λέγων** κούδέν τι σοφοῦς (190)

τοὺς πρόσθε βροτοὺς οὐκ ἂν ἀμάρτοις,

οἴπινες ὕμνους ἐπὶ μὲν θαλίαις

ἐπὶ τ' εἰλαπίναις καὶ παρὰ δεῖπνοις

ἠῦροντο βίου τερπνὰς ἀκοάς·

στυγίους δὲ **βροτῶν** οὐδεὶς **λύπας** (195)

ἠῦρετο **μούση** καὶ πολυχόρδοις

ῥοδαῖς παύειν, ἐξ ὧν θάνατοι

δειναί τε τύχαι σφάλλουσι δόμους.

καίτοι τάδε μὲν κέρδος **ἀκεῖσθαι**

μολπαῖσι βροτούς· ἵνα δ' **εὔδειπνοι** (200)

δαῖτες, τί μάτην τείνουσι βοήν;

τὸ παρὸν γὰρ ἔχει τέρψιν ἀφ' αὐτοῦ

δαιτὸς πλήρωμα βροτοῖσιν.

4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων ὀρων

1. **ἄιες**: β' ενικό πρόσωπο οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνής του ρ. *αἴω* = ακούω
2. **ἀχάν**: (δωρικός τύπος αντί *ἠχῆν*) αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *ἠχή*, *-ῆς*: ἠχος
3. **ἄ**: (δωρικός τύπος αντί *ῆ*) ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του οριστικού άρθρου
4. **τᾶς**: (δωρικός τύπος αντί *τῆς*) γενική ενικού θηλυκού γένους του οριστικού άρθρου
5. **ἀπλάτου**: γενική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὁ / ῆ ἄπλατος*, *-ον* = αὐτός που δεν μπορεί ἢ δεν πρέπει να προσεγγιστεῖ και συνεκδοχικά ο τερατώδης, φρικαλέος
6. **κοίτας**: (δωρικός τύπος αντί *κοίτης*) γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *κοίτη*, *-ης* = κρεβάτι
7. **ματαία**: κλητική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *μάταιος*, *-α*, *-ον* = απερίσκεπτος
8. **σπεύσεις**: β' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής του ρ. *σπεύδω* = επιταχύνω (μεταβατικό)
9. **τελευτάν**: (δωρικός τύπος αντί *τελευτήν*) αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *τελευτή*, *-ῆς* = τέλος (του βίου)
10. **λίσσου**: β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *λίσσομαι* = ικετεύω, παρακαλώ θερμά
11. **σός**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους του κτητικού επιθέτου *σός*, *σή*, *σόν* = δικός σου
12. **πόσις**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *πόσις*, *πόσιος* = ο σύζυγος
13. **λέχη**: αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου γένους του ουσ. *λέχος*, *-ους* = (συζυγικό) κρεβάτι

14. **σεβίζει:** γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *σεβίζω* = αποδίδω σεβασμό (*καινά λέχη σεβίζω* = αφοσιώνομαι σε καινούρια σύζυγο)
15. **χαράσσου:** β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *χαράσσομαι* = οργίζομαι
16. **συνδικήσει:** γ' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής του ρ. *συνδικέω*, -ῶ = ενεργώ ως συνήγορος
17. **τάκου:** (δωρικός τύπος αντί *τήκου*) β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *τήκω* = λιώνω, μαραζώνω (μεταφορικά)
18. **δυρομένα:** (ποιητικός και δωρικός τύπος αντί *όδυρομένη*) ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *όδύρομαι* = θρηνώ
19. **εύνάταν:** (δωρικός τύπος αντί *εύνήτην*) αιτιατική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *εύνήτης*, -ου = σύζυγος
20. **λεύσσεθ':** (*λεύσσετε*) β' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *λεύσσω* = βλέπω
21. **ένδησαμένα:** (δωρικός τύπος αντί *ένδησαμένη*) ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής αορίστου μέσης φωνής του ρ. *ένδέω* = δένω
22. **εΐσιδοι(ι):** (ιωνικός τύπος αντί *εΐσιδοιμι*) α' ενικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου β' ενεργητικής φωνής του ρ. *εΐσοράω*, -ῶ = βλέπω, παρακολουθώ με θαυμασμό
23. **διακναιομένους:** αιτιατική πληθυντικού αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *διακναίω* = καταστρέφω, φθείρω
24. **οἶ(α):** αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου γένους της αναφορικής αντωνυμίας *οἶος*, *οἶα*, *οἶον* (σε κύρια πρόταση δηλώνει θαυμασμό-απορία)
25. **άπενάσθην:** α' ενικό πρόσωπο οριστικής αορίστου παθητικής φωνής του ρ. *άπωναίω* = απέρχομαι, αναχωρώ από...
26. **κάσιν:** αιτιατική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *κάσις*, *κάσιος* = αδελφός
27. **εΐκταΐαν:** αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *εΐκταΐος*, -α, -ον = θεότητα που επικαλούμαστε μέσω της προσευχής
28. **αΐδαθέντων:** γενική πληθυντικού αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου παθητικής φωνής του ρ. *αΐδάω*, -ῶ = λέω
29. **όμφάν:** (δωρικός τύπος αντί *όμφήν*) αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *όμφή*, -ῆς: φωνή (θεού)
30. **λήμα:** αιτιατική ενικού ουδετέρου γένους του ουσ. *λήμα*, -ατος = θέληση, απόφαση
31. **πρόθυμον:** ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους του επιθ. *ό / ή πρόθυμος*, -ον = πρόθυμος (ΕΔΩ αντί του αφηρημένου ουσιαστικού *ή προθυμία*)
32. **πόρευσον:** β' ενικό πρόσωπο προστακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *πορεύω* = φέρω, οδηγώ
33. **δέργμα:** αιτιατική ενικού ουδετέρου γένους του ουσ. *δέργμα*, -ατος = ματιά, γρήγορο βλέμμα
34. **άποταυροΐται:** γ' ενικό οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *άποταυρόομαι*, -οΐμαι = αγριεύω, αποκτώ βλέμμα άγριο σαν του ταΐρου
35. **δμωσίν:** δοτική πληθυντικού αρσενικού γένους του ουσ. *δμώς*, *δμωός*: δούλος
36. **σκαιούς:** αιτιατική πληθυντικού αρσενικού γένους του επιθέτου *σκαιός*, -ά, -όν = ανόητος
37. **άμάρτοις:** β' ενικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *άμαρτάνω* = σφάλλω

38. **θαλίαις**: δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους του ουσ. *θαλία*, *-ίας* = ευθυμία / (στον πληθ.) συμπόσιο
39. **είλαπίνας**: δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους του ουσ. *είλαπίνη*, *-ης* = συμπόσιο, μεγάλο γεύμα
40. **στυγίους**: αιτιατική πληθυντικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὁ / ἡ στύγιος*, *-ον* = μισητός
41. **σφάλλουσι**: γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *σφάλλω* = ρίχνω κάτω, ανατρέπω
42. **ἀκεῖσθαι**: απαρέμφατο ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *ἀκέομαι* = θεραπεύω
43. **ἴνα**: αναφορικός σύνδεσμος = ὅπου
44. **εὔδειπνοι**: ονομαστική πληθυντικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὁ / ἡ εὔδειπνος*, *-ον* = πλούσιος, άφθονος
45. **δαῖτες**: ονομαστική πληθυντικού θηλυκού γένους του ουσ. *δαῖς*, *δαιτός* = γεύμα
46. **δαιτός**: γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *δαῖς*, *δαιτός* = γεύμα

5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία

1. **κοίτας**: γενική αντικειμενική εξαρτώμενη από το ουσ. *ἔρος*
2. **κείνω**: δοτική της αιτίας εξαρτώμενη από το ρήμα *χαράσσει*
3. **τόδε**: σύστοιχο αντικείμενο εξαρτώμενο από το ρ. *χαράσσει*
4. **αὐτοῖς**: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο ουσ. *μελάθροις*
5. **μελάθροις**: δοτική της συνοδείας εξαρτώμενη από την μετοχή *διακναιομένους*
6. **οἷ(α)**: σύστοιχο αντικείμενο εξαρτώμενο από το απαρέμφατο *ἀδικεῖν*
7. **φίλα**: κατηγορούμενο του αντικειμένου του ρήματος (*τάδε*)
8. **τάδε(ε)**: σύστοιχο αντικείμενο εξαρτώμενο από το ρ. *αὔδα*
9. **τι**: σύστοιχο αντικείμενο εξαρτώμενο από το απαρέμφατο *κακῶσαι*
10. **φόβος (ἔστί)**: απρόσωπη έκφραση
11. **εἰ πείσω**: πλάγια ερωτηματική πρόταση που λειτουργεί ως υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης *φόβος (ἔστί)*
12. **δέργμα**: αιτιατική της αναφοράς εξαρτώμενη από το ρ. *ἀποταυροῦται*
13. **λέγων**: υποθετική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος *ἀμάρτοις*
14. **βροτῶν**: γενική διαιρετική εξαρτώμενη από την αντων. *οὔδεις / γενική υποκειμενική εξαρτώμενη από το ουσ. *λύπας**
15. **λύπας**: αντικείμενο του απαρεμφάτου *παύειν*
16. **μούση**: δοτική του μέσου εξαρτώμενη από το απαρέμφατο *παύειν*
17. **ἀκεῖσθαι**: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης *κέρδος ἔστί*
18. **μολπαῖσι**: δοτική του μέσου εξαρτώμενη από το απαρ. *ἀκεῖσθαι*
19. **βροτούς**: υποκείμενο του απαρεμφάτου *ἀκεῖσθαι*
20. **εὔδειπνοι**: κατηγορούμενο του ουσ. *δαῖτες*
21. **τὸ παρόν**: επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο ουσ. *πλήρωμα*
22. **πλήρωμα**: υποκείμενο του ρ. *ἔχει*

6. Σύντομες ερμηνευτικές ερωτήσεις

1. Πού αναφέρεται η φράση «τᾶς ἀπλάτου κοίτας ἔρος» (στ. 151-152);
Με την συγκεκριμένη φράση περιγράφεται ο θάνατος ως κρεβάτι το οποίο ο άνθρωπος δεν θα έπρεπε να πλησιάζει. Είναι χαρακτηριστική η αντίθεση ανάμεσα στην έννοια της κλίνης ως μέσου ανάπαυσης και της φρικτής κλίνης του θανάτου. Με την φράση αυτή ο χορός επιτιμά την Μήδεια για την επιθυμία της να πεθάνει.
2. Γιατί η Μήδεια επικαλείται την Θέμιδα και την Αρτέμιδα (στ. 160);
Η Θέμις αποτελεί σύμβολο και προστάτη της δικαιοσύνης και της τήρησης των συμφωνιών, θέμα που αφορά άμεσα την Μήδεια, λόγω της αθέτησης της γαμήλιας συμφωνίας από την πλευρά του Ιάσονα. Η Αρτεμις ετιμάτο από τις γυναίκες ως προστάτιδα των δικαιωμάτων τους.
3. Τι εύχεται η Μήδεια (στ. 163-164);
Η Μήδεια εύχεται την ολοκληρωτική καταστροφή, δηλαδή τον θάνατο του Ιάσονα και της νέας του συζύγου, εξαιτίας της αδικίας που διέπραξε ο πρώτος εις βάρος της.
4. Σε ποιο γεγονός αναφέρεται ο στίχος 167;
Η Μήδεια υπαινίσσεται τον φόνο του αδελφού της κατά την διαφυγή της μαζί με τους Αργοναύτες από την Κολχίδα. Στόχος της πράξης αυτής ήταν να καθυστερήσει τους διώκτες της, που σταματούσαν για να συλλέξουν το τεμαχισμένο του σώμα.
5. Πώς εξυπηρετούν την οικονομία του έργου οι στίχοι 166-167;
Με τους στίχους αυτούς γίνεται σαφές ότι η Μήδεια είναι απομονωμένη, δεν μπορεί δηλαδή να βρει καταφύγιο ούτε καν στην οικογένειά της την στιγμή αυτή που είναι εγκαταλελειμμένη.
6. Ποια η συγκεκριμένη σημασία της φράσης «λῆμα φρενῶν» (στ. 177);
Η φράση υπαινίσσεται την πρόθεση που έχει εκφράσει νωρίτερα η Μήδεια να αυτοκτονήσει.
7. Σε ποιους αναφέρεται η φράση «τούς εἴσω» (στ. 182);
Η φράση αναφέρεται στα παιδιά της Μήδειας, που βρίσκονται πλέον, μετά την εμφάνισή τους στον πρόλογο, στο εσωτερικό του σπιτιού.
8. Γιατί η τροφός ψέγει τους «πρόσθε βροτούς» (στ. 191 κ. εξ.);
Σύμφωνα με την τροφό, οι άνθρωποι παλαιότερων εποχών ανακάλυψαν την μουσική και το τραγούδι για να συνοδεύουν τις ευτυχισμένες στιγμές της ζωής τους, αλλά δεν κατόρθωσαν να θεραπεύσουν καμμία λύπη μέσω των ανακαλύψεων αυτών.

7. Ενδεικτική βιβλιογραφία

Liddell, H. G. – R. A. Scott – H. S. Jones, *A Greek- English lexicon*. Oxford, Oxford University Press 1996

Mastrorarde, D. J., *Ευριπίδου Μήδεια*. Μετάφραση Δ. Γιωτοπούλου, επιμέλεια μετάφρασης Μ. Χριστόπουλος. Αθήνα, Πατάκης 2006.

Page, D. L., *Ευριπίδη Μήδεια*. Μετάφραση Γ. Γιατρομανωλάκης. Αθήνα, Καρδαμίτσα 1990.

Στεφανόπουλος, Κ. Θ., *Ευριπίδης. Μήδεια*. (μετάφραση). Αθήνα, Κίχλη 2012.